

A Strategic Perspective on Institutionalism and Food Security

Zohreh Fanni

Professor, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Hamideh Sadat Aghamiri

Postdoctoral Researcher in Human Geography, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
(Corresponding Author).

Email: aghamirihamideh@yahoo.com

Abstract

The present fundamental-theoretical study aims to expand the scope of human geography knowledge in Iran by examining the conceptual relationship between food security and the school of institutionalism, as well as its impact on cooperatives. Fundamental research is concerned with generalizing theories in order to introduce and apply them to the resolution of related issues. In this study, the relationship between institutionalism and its practical structure, namely agricultural cooperatives, is examined; among various types of cooperatives, agricultural cooperatives play a significant role in achieving sustainable food security development. Within the literature on institutional development, institutionalism provides an effective framework for positioning each development indicator while maintaining its interrelationships. Since food security, as the fundamental security dimension in sustainable development, plays a crucial role, this study seeks to reduce challenges and enhance food security through a fundamental analysis and the expansion of institutionalism within a practical cooperative framework. In this research, the school of institutionalism is discussed in relation to improving food security. Ultimately, by examining the conditions and effective components influencing food security, as well as different types of institutionalism, the effective form of institutionalism for each component of food security is proposed with the assistance of active cooperative members. Cooperation, in its proper position, represents a framework of institutionalism that, through a systemic perspective, organizes the positive components of development within their appropriate contexts. Accordingly, attention to institutional theory in food security, accompanied by an operational framework within agricultural cooperatives in urban and rural areas, can contribute to preserving productive forces and establishing a social system with an economic yet environment-oriented perspective as a factor in ensuring food security through the preservation of production structures.

Keywords: Institutionalism, Food Security, Cooperative, Urban Areas, Rural Areas

فصلنامه مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی

سال پانزدهم، شماره اول (پیاپی ۵۸)، بهار ۱۴۰۴، صص. ۲۰۴-۱۷۳
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۲۵ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۳

مقاله پژوهشی

نگرشی راهبردی بر نهادگرایی و امنیت غذا

زهره فنی

استاد دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

حمیده سادات آقامیری

پسادکترای جغرافیای انسانی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Email: aghamirihamideh@yahoo.com

چکیده

پژوهش بنیادی- نظری حاضر، به‌منظور بسط قلمرو دانش جغرافیای انسانی در ایران، با بررسی ارتباط مفهومی بین امنیت غذایی و مکتب نهادگرایی و تأثیر آن بر تعاونی صورت گرفته است. تحقیقات بنیادی با تعمیم یک تئوری با هدف معرفی و کاربرد آن در حل مسائل مرتبط است. در این مطالعه، بررسی ارتباط نهادگرایی با ساختار عملی یعنی تعاونی کشاورزی که در بین تعاونی‌ها، تعاونی برای توسعه پایدار امنیت غذایی است، مورد بحث است. در ادبیات توسعه نهادگرایی، چهارچوبی مؤثر برای قرارگیری هر شاخص توسعه در جای خود با حفظ ارتباط است. از آنجایی که امنیت غذایی به‌عنوان امنیت مادر در توسعه پایدار نقشی اساسی دارد، این بررسی با هدف کاهش چالش‌ها و ارتقای این امنیت از طریق تحلیلی بنیادی و بسط نهادگرایی در چهارچوبی عمل‌گرا از نوع تعاونی صورت گرفته است. در این تحقیق مکتب نهادگرایی در رابطه با بهبود امنیت غذایی به بحث گذاشته شده و در نهایت با بررسی شرایط و مؤلفه‌های مؤثر بر امنیت غذایی و انواع نهادگرایی، نوع مؤثر نهادگرایی برای هر مؤلفه در امنیت غذایی به کمک تعاونگران فعال پیشنهاد شده است. تعاون در جایگاه خود قابی از نهادگرایی است که با نگرشی سامانه‌وار مؤلفه‌های مثبت توسعه را در جایگاه خود قرار می‌دهد. در این راستا توجه به تئوری نهادگرایی در امنیت غذایی با دستورالعملی اجرایی در چهارچوب تعاونی کشاورزی در مناطق شهری و روستایی در جایگاه حفظ نیروهای تولیدی و یک سامانه اجتماعی و با نگاهی اقتصادی اما محیط‌گرا به‌عنوان عاملی برای تأمین امنیت غذایی به لحاظ حفظ ساختار تولید است.

کلیدواژه‌ها: نهادگرایی، امنیت غذایی، تعاونی، شهر، روستا

دانشگاه عالی دفاع ملی ♦ پژوهشکده مطالعات راهبردی و امنیت ملی / فصلنامه مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی

<https://smsnds.sndu.ac.ir/> E-ISSN: 2980-8413

صحت مطالب بر عهده نویسنده مقاله است و بیانگر دیدگاه دانشگاه عالی دفاع ملی نیست.

مقدمه

امنیت غذایی در جایگاه یک امنیت پایه نیازمند نگاهی سیستماتیک است که با نهادگرایی تعریف می‌شود. نهادگرایی در هر اقلیم وابسته به شرایط محیطی، نیروی انسانی، شیوه تولید و سطح سرمایه‌گذاری و مدیریتی متفاوت است و اگر براساس چهارچوب تعریف شده در امنیت غذایی و چهار مؤلفه مؤثر آن یعنی موجود بودن، دسترسی، بهره‌مندی غذایی، پایداری در دریافت غذا در جایگاه واقعی خود قرار گیرد می‌توان حداقل برای ده سال آینده این نوع امنیت برنامه‌ریزی بهینه داشت. چراکه در پس توجه به نهادگرایی در امنیت غذایی حفظ منابع طبیعی و انسانی تولید نهفته؛ همان چیزی که چالش اصلی در حوزه امنیت غذایی است و عدم توجه به آن احتمال وابستگی به عناصر خارج را برای تأمین امنیت غذایی به دنبال خواهد داشت. امروزه امنیت غذایی از بحث تقویت بخش کشاورزی و دسترسی‌ها فراتر رفته و نیازمند نگرشی تئوریک و نقشه‌ای راهبردی در بستری عمل‌گرا است که تنها با نهادگرایی و چهارچوبی عمل‌گرا بر مبنای این تئوری به‌نام تعاون می‌توان راهبردی مؤثر برای تخمین شرایط موجود امنیت غذایی و برنامه‌ریزی برای آینده آن داشت. درواقع این نوع امنیت نمی‌تواند بدون زیرساختی نهادی برای انسان در دسترس باشد و ازاین‌رو این تئوری تمام مؤلفه‌های امنیت غذایی را تحت نظر دارد. زیرساختی که برای امنیت غذایی تعریف می‌شود فقط مختص مناطق روستایی به‌عنوان بستر تولید این نوع امنیت نیست بلکه در حفظ منابع و اهمیت توزیع محصول بعد از تولید، جامعه شهری هم امروزه به‌عنوان محوری کلیدی برای تأمین امنیت غذایی است. ریشه نهادگرایی در علم اقتصاد نهفته و ازاین‌رو اقتصاد نهادگرا ازجمله مباحث مورد بحث از دیدگاهی مسئله‌گرا برای حل چالش‌های پیش روی امنیت غذایی است. این تئوری جامعه روستایی را از انحصار تولید و تأمین امنیت غذایی خارج کرده و با رویکردی مبنی بر توسعه درون‌زا و حفظ منابع، نقش جامعه شهری و لزوم پیوند آن با مناطق روستایی را در راستای تأمین امنیت غذایی پایدار به‌وضوح نشان می‌دهد.

این بررسی بر آن است تا با محوریت نهادگرایی بر مبنای تئوریک و امنیت غذایی به‌عنوان امنیت مادر، تفسیر تأثیر نهادگرایی در امنیت غذایی را به کمک تعاونی کشاورزی در

مناطق شهری و روستایی در مقیاس عمل و نظر تعاونگران در این حوزه به رأی بگذارد. از این رو با توجه به اهمیت نهادگرایی، این بررسی به سؤالاتی در راستای نهادگرایی و امنیت غذایی پاسخ می‌دهد. این که لزوم توجه به نهادگرایی در توسعه امنیت غذایی چیست؟ چه سبکی از نهادگرایی توسعه امنیت غذایی را سبب می‌شود؟ ارتباط نهادگرایی با مردم و سبک زندگی آن‌ها چگونه است؟ آیا نهادگرایی در امنیت غذایی را می‌توان در جایگاه یک سامانه اجتماعی ترسیم کرد؟ یا نگاه اقتصادی و رویکرد محیط‌گرایی در امنیت غذایی و نهادگرایی چگونه است؟ با توجه به این سؤالات تبیینی-نظری مقاله حاضر بر آن است تا با توصیف امنیت غذایی و نهادگرایی و تحلیل تأثیر ارتباط این دو مؤلفه با بررسی بخش‌های مختلف از جمله فعالیت کشاورزی و همچنین جایگاه جامعه شهری، نوع مناسبی از نهادگرایی برای توسعه پایدار امنیت غذایی را با توجه به شاخص‌های محیطی موجود پیشنهاد دهد. با توجه به این که تعاون در جایگاه خود یک سامانه نهادگراست، گروه نمونه این بررسی برای اثبات شرایط تئوریک نهادگرایی و امنیت غذایی تعاونی کشاورزی در مناطق شهری و روستایی لحاظ شده و با روش تحقیق ترکیبی تصادفی سیستماتیک و تحلیل نظرات بر مبنای تکنیک دلفی انجام شده است.

۱. مبانی نظری پژوهش

تحلیل تحقیقات گذشته در چهارچوب پژوهش‌های پیشین بر پایه نهادگرایی و امنیت غذایی نشان می‌دهد که همیشه بر اهمیت ارتباط این دو مؤلفه تأکید شده است به عنوان مثال کریم (۱۳۹۴)، در تحقیقی با عنوان «چالش‌های شبکه‌های تعاونی روستایی ایران» با نگاهی مسئله گرا شرایط و عملکرد امروز تعاونی‌های روستایی ایران را به بحث گذاشته و از اهمیت آن در تأمین نیازهای حیاتی بشر بحث کرده است. در تحقیقی دیگر طاهرخانی و حیدری (۱۳۸۳)، در تحقیقی با عنوان «نقش تعاونی‌های تولیدی در توسعه مناطق روستایی شهرستان مشکین‌شهر» به تأثیر تعاونی‌ها در سطح اثربخشی آن‌ها در جوامع شهری و روستایی با تأکید بر تعاونی‌های تولیدی اشاره کرده است. شیرری و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان

«سناریوهای سازمان‌های مردم‌نهاد ایران در افق ده‌ساله آینده» در تحلیلی شرایط ۱۰ سال آینده نهادگرایی را با تأکید بر کنشگری و حل مشکلات مردم به تصویر کشیده است. افشارنژاد و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان «آسیب‌شناسی خط‌مشی‌گذاری حوزه تعاون در مرحله تدوین» سیاست‌گذاری‌های حوزه تعاون را تحلیل کرده است. در تحقیقی دیگر شادمهری و طاهر (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان «تعاون، توسعه منطقه‌ای و دولت» به بررسی اصول اساسی تعاونی‌ها و پیشنهادهایی برای عملی شدن اهداف توسعه تعاونی‌ها اشاره است. فاضلی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی مسائل و مشکلات سیاست‌گذاری آب، خاک و امنیت غذایی در ایران» تأثیر ساختار تعاونی‌ها بر حفظ منابع تولید و اهمیت خاصی از تعاونی‌ها را بیان می‌کند. همچنین حسینی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان «شناسایی عوامل مؤثر بر امنیت غذایی خانوارهای شهری و روستایی ایران» با مقایسه خانواده‌های شهری و روستایی در امنیت غذایی از تعاونی‌ها به‌عنوان یک راهکار برای مدیریت شرایط یاد می‌کنم. مبینی دهکردی (۱۳۸۴) در تحقیقی با عنوان رویکردی نو به انتخاب بهترین گزینه راهبردی امنیت غذایی جمهوری اسلامی ایران با استفاده از روش تصمیم‌گیری چندمعیاره به دنبال گزینه‌ای راهبردی برای افزایش شاخص‌های امنیت غذایی در کشور است. وی در این بررسی از تعاونی‌های کشاورزی به‌عنوان یک عامل مهم در افزایش امنیت غذایی یاد کرده و راهبرد عمومی توسعه کشاورزی را پیشنهاد می‌کند. مهرابی بشرآبادی (۱۳۸۷) در پژوهشی با عنوان آثار سیاست‌های حمایتی بخش کشاورزی بر امنیت غذایی خانوارهای روستایی در ایران به بررسی اثر این سیاست‌ها به‌ویژه سیاست‌های قیمتی و نهاده‌ای بر امنیت غذایی خانوارهای روستایی پرداخته است و بر چهارچوبی نهادگرا تأکید ویژه دارد.

تحلیل تحقیقات پیشین در این حوزه نشان می‌دهد تعاون برای تأمین امنیت غذایی یک راه نجات اما بر نوع این نهادگرایی تأکید نشده که تأثیر مستقیم بر استراتژی‌ها دارد و از این رو این مقاله در یک چهارچوب راهبردی در تلاش برای تکمیل این خلأ مطالعاتی است. مقاله با توصیف واژه‌هایی آغاز می‌شود که با وجود قدمت در ادبیات توسعه، هنوز استفاده‌های

کاربردی از آن‌ها نشده است. تئوری نهادگرایی، قدمت آن در ایران، ارتباط آن با امنیت غذایی و در نهایت تحلیل آن با تعاونی به عنوان نهادی عمل‌گرا در امنیت غذایی از جمله موارد مورد بحث در مبانی نظری و پیشینه این پژوهش است.

۱-۱. نهادگرایی

در فرهنگ فارسی معین نهاد به معنای طبیعت، سرشت، ذات، نژاد، نسب، رسم و روش تعریف می‌شود. درواقع می‌توان گفت اندیشه یا طرحی که کسی مطرح می‌کند تا دیگران نیک یا بد بودنش را تأیید کنند. از این‌رو نهادگرایی در هر جامعه بسته به انگیزش افراد بر دانسته‌ها متفاوت است. گاهی یک جامعه این واژه را یک مکتب فکری می‌داند و یک جامعه یک راهبرد. یک جامعه یک تئوری و یا حتی یک الگو برای حل یک مشکل و یک جامعه آن را آرمانی می‌داند که به کمک آن می‌توان ترسیمی دقیق از شرایط آینده داشت؛ اما مجموع تعاریف نهادگرایی را ساختاری از یک فعالیت می‌داند که در بستر آن می‌توان شرایط را برای بهبود زندگی انسان در ابعاد اجتماعی و اقتصادی ارتقا داد. درواقع نهادگرایی معرفی چهارچوبی سازمان یافته برای یک عملکرد مشخص است که نتیجه آن در پیشبرد اهداف توسعه با حفظ سرمایه‌های مالی و انسانی مشخص می‌شود (simon, 2014). این مکتب فکری با روشی استقرایی یک تحلیل اقتصادی است که نقش نهادهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را در تعیین وقایع اقتصادی مورد تأکید قرار می‌دهد (جلودار، ۱۳۹۷). نهادگرایی به عنوان یک ساختار در هر جامعه جایگاه مدیریتی خود را دارد که شامل تأمین سرمایه، پذیرش سود و زیان حاصله است. از این‌رو آنچه در نهادگرایی مهم است حفظ سود مادی و معنوی افراد است که باعث می‌شود هر نوع فعالیتی بر مبنای آن از فعالیت اقتصادی گرفته تا اجتماعی با تنوع همراه باشد. تفاوت نهادگرایی با نگرش سیستمی در این است که در سامانه ارتباط بین اجزا مهم است و در نهادگرایی قرارگیری هر عنصر در جای خود. در نتیجه این تئوری یک مرحله قبل از سیستمی شدن است که اگر نباشد نگرش سیستمی دارای اختلال و بی‌فایده است و این دو مکمل یکدیگر هستند (نجفی و همکاران، ۱۳۹۵).

نهادگرایی جایگاه ویژه‌ای در علم اقتصاد دارد به‌طوری‌که حتی به کمک آن می‌توان ابعاد مناسب توسعه اجتماعی را در توسعه اقتصادی برای پیشبرد اهداف وارد کرد و توسعه اقتصاد منطقه‌ای را سبب شد. این تئوری با ارتقا روحیه خودیاری در مسیر هدفمندی و کنترل ارتباط موجود باعث حفظ ارزش‌ها و ایجاد ارزش‌های جدید شده که حس هم‌بستگی را برای توسعه اقتصاد منطقه در پی خواهد داشت. در نتیجه نهادگرایی با افزایش آگاهی، مشارکت، سهم برابر و سرمایه‌گذاری به دنبال ایجاد یک اقتصاد حرفه‌ای در هر منطقه با توجه به ظرفیت‌های انسانی موجود است. در نتیجه نهادگرایی در جایگاه خود زمینه سرمایه‌گذاری را در هر منطقه براساس زمین، کار، سرمایه موجود، کارآفرینی و مشارکت مردمی تعیین می‌کند (Berdegue, 2014). نهادگرایی فقط اقتصادی نیست بلکه تئوری پیوند بین شاخص اقتصادی و سیاسی با محوریت مردم است تا توسعه از نوع یکپارچه حاصل شود. از این‌رو از نگاه جامعه‌شناختی توجه به نهادگرایی بنیانی برای مشارکت مردم در هر امور است که اهمیت آن با ایجاد ابعاد مناسب فعالیت اقتصادی توصیف می‌شود. همچنین ایجاد ارتباط بین نواحی و گروه‌های منزوی از دیگر ویژگی‌های نهادگرایی است که لزوم توجه به آن را در سیاست‌های دولت چند برابر می‌کند. تجربه جوامع پایدار در حوزه استفاده از تئوری نهادگرایی برای توسعه نشان می‌دهد این تئوری با شناخت به‌موقع ظرفیت‌های مناسب تولید سبب افزایش آگاهی عمومی و دانش تخصصی جامعه می‌شود که افزایش مشارکت را به‌همراه دارد (حیدری، ۱۳۹۷).

ارزش نهادگرایی بر مبنای مشارکت اعضا، افزایش سهم دموکراسی، یکپارچگی در آموزش و افزایش حس مسئولیت‌پذیری است. این رهیافت منجر به تغییر در دیدگاه سنتی و مدرنی می‌شود که مانع رشد در جوامع به‌دلیل تغییر در هنجارهاست و این قابلیت نهادگرایی است که با حفظ هنجارها شرایط سنتی را به مدرن برای یک زندگی بهینه تبدیل می‌کند؛ اما آنچه نهادگرایی را از دیگر ساختارهای مبتنی بر توسعه متمایز می‌کند بحث ترویج است که در نهادگرایی ترویج بیشتر از آموزش اهمیت دارد. به‌طوری‌که مراکز رشد به مراکزی که به‌طور مشخص توسعه روستایی-منطقه‌ای را ترویج می‌کنند اطلاق می‌شود که این مراکز نه

یک طرح و برنامه عمرانی اجرایی بلکه یک طرح توسعه‌ای است که بر مبنای ترویج و با اتکا به دانش بومی مناطق روستایی در پی طراحی سیستمی درون‌زا است. مراحل ترویج در نهادگرایی شامل مراحل آگاهی، علاقه‌مندی، ارزیابی، آزمایش و تجربه محدود و در نهایت پذیرش است که تمام این مراحل بسته به میزان آگاهی اثرات متفاوتی خواهد داشت (برزگر و همکاران، ۱۳۹۸). آموزش در راستای نهادگرایی انعطاف‌پذیری در حوزه تولید را سبب شده و تولیدکننده برای هر تغییر چه مثبت و چه منفی آمادگی کامل دارد (نامدار و زارعی، ۱۴۰۰). خروجی توسعه نهادی با پذیرش این اصل که هدف نهادگرایی رفع نیاز است شامل فرهنگ، آموزش، وجود شرایط کالبدی مساعد، حفظ سرمایه‌های انسانی، توسعه سازمان‌های حمایت‌کننده و در نهایت امکان عرضه کالا در بهترین شرایط است (حیدری، ۱۳۹۷).

ویژگی‌های یک توسعه نهادی خوب با دموکراسی تعریف می‌شود که در پس آن یک بوروکراسی کارآمد است. به‌طوری‌که بر مبنای این دموکراسی سامانه فضایی مستقل بر مبنای نهادگرایی شکل می‌گیرد که نتیجه آن حفظ حقوق مالکیت بهینه در جای خودش است. چراکه نهادگرایی دارای رویکردی تلفیقی است که با اقتصاد، سیاست و جامعه‌شناسی گره‌خورده است (ILO, 2015)؛ اما آنچه امروز اهمیت استفاده از نهادگرایی را در جامعه نشان می‌دهد توجه به اقتصادی نهادگرا است که شامل شاخص یکپارچگی رفتار گروهی در راستای هم‌بستگی، توجه به اصول تکامل نهادی بر مبنای نیاز، افزایش حس رقابت‌پذیری، توجه به تخمین اطلاعات و آمار در راستای توزیع عدالت و توجه به روش‌شناسی بهینه می‌شود. خروجی این چهارچوب حاکمیت خوب بر مبنای قانون خواهد بود (شهرام نیا، ۱۳۹۷). بنا به عقیده کامنز در حال حاضر تعریف جامع و کاملی برای نهادگرایی و واژه نهاد وجود ندارد که دلیل آن پیچیدگی موضوع و طرز فکر متفاوت افراد است. علاوه بر نبود تعریف جامع از نهاد، نهادگرایی مقیاس اندازه‌گیری هم ندارد و در هر جامعه با توجه به شرایط اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و محیطی قابل تغییر است؛ اما تمام تعاریف نهادگرایی در یک اصل مشترک است و آن هم عدم محدودیت در چهارچوب نهادگرا و قرار گرفتن هر چیز در سر جای خود است که این یعنی نهادگرایی به دنبال شناسایی ظرفیت‌ها برای نیل به

راهبرد توسعه درون‌زا است. در نتیجه مفاهیم نهادی برای نیل به توسعه با شاخص‌هایی همچون حقوق، وظایف، تعهدات، صلاحیت‌ها، مجوزها، اختیارات، استلزامات و گواهی‌نامه‌ها تعریف می‌شود که نتیجه قرارگیری این شاخص‌های مهم کنار هم با کارآمدی، رشد و ثبات قابل تعریف خواهد بود. از این‌رو می‌توان گفت سطح نهادگرایی در سیاست‌گذاری اقتصادی متفاوت و شامل سه سطح ارتباط نهادگرایی با هنجارها، توسعه محیط‌گرایی در ابعاد اجتماعی و استفاده در شرایط اقتصادی مناسب خود است که خروجی آن تغییر نگرش‌ها خواهد بود (مصلی نژاد، ۱۳۹۹).

نهادگرایی در جایگاه خود انواع مختلفی دارد که شامل نهادگرایی هنجاری، عقلانی، تاریخی، تجربی، بین‌المللی، انجمنی و در نهایت نهادگرایی جامعه‌شناختی می‌شود؛ اما آنچه باعث تمایز این نهادگرایی‌ها می‌شود مطالبات، شرایط قانونی، اداره امور و بررسی فاصله بین نهادگرایی جدید و نهادگرایی قدیم است. در واقع نهادگرایی در بازه زمانی دارای دو نوع جدید و قدیم است و آنچه این دو را از هم متمایز می‌کند روش‌های مقابله با هنجارهایی است که در راستای حفظ منابع مورد توجه قرار می‌گیرد تا حتی یک ارزش تلقی شود. ویژگی نهادها در برخی جوامع براساس مدیریت و اهداف متفاوت است و شامل مواردی همچون ساختارمند بودن نهادها، ثبات و استمرار شرایط با وجود نهادها، انعطاف‌پذیری، لزوم و اجبار نسبت به برخی هنجارها، تأثیر بر رفتار فرد، توجه به ویژگی‌های گروهی و در نهایت توجه به نهادهایی برای اجرا می‌شود. از سویی دیگر علت فراموشی نهادها تحولات سیاسی، پیچیدگی و عدم درک مردم از واژه نهاد و عدم اختصاص وقت و سرمایه برای روش‌شناختی آن، جداسازی علم اقتصاد از جامعه و در نهایت نبود پیوند مناسب نهاد با رویکرد تکاملی است.

جدول ۱: انواع نهادگرایی (منبع: ابوالحسنی، ۱۳۹۳)

تعریف نهادگرایی	نوع نهادگرایی
این نوع نهادگرایی برای سامان‌دهی هنجارهای موجود در جامعه و ایجاد ارتباط متقابل بین اعضا، رفتار آن‌ها و چگونگی ارتباط با جوامع گوناگون برای رسیدن به توسعه پایدار است.	هنجاری (رفتاری)

تعریف نهادگرایی	نوع نهادگرایی
برای این گروه، در ذهن افراد نهادها، سیستم‌های قانونی هستند که افراد تلاش می‌کنند به وسیله آن سود خودشان را به حداکثر برسانند. این نوع از نهادگرایی برگرفته از تئوری کارکردگرایی است که نشان می‌دهد چگونه نهادها در جهت پاسخ‌گویی به ضرورت‌های اقتصادی و اجتماعی شکل می‌گیرند.	انتخاب عقلانی
نهادگرایی تاریخی نقطهٔ عطف انتخاب‌هایی است که در تاریخ از هر سامانه حکومتی ساخته شده است. این انتخاب‌های سیاسی اولیه و تعهدات نهادی برای تعیین تصمیمات بعدی در هر جامعه مورد بحث قرار گرفته و اگر در یک سیاست قابل درک نباشد فهم منطق توسعه آن سیاست مشکل می‌شود.	تاریخی
نهادگرایی تجربی بر ساختار تأکید دارد و معتقد است ساختار حکومت در سیاست‌ها و انتخاب‌ها تفاوت ایجاد می‌کند. این تفاوت در طبقه‌بندی خود را نشان می‌دهد که برخی از طبقه‌بندی‌های معمولی استفاده می‌کنند مانند حکومت ریاستی و پارلمانی و دیگران از طبقه‌بندی تحلیلی‌تری استفاده می‌کنند مانند نقاط تصمیم‌گیری.	تجربی
نهادگرایی بین‌المللی به ساختار در توضیح رفتار دولت و افراد اشاره دارد. نظریه مهم برای نهادگرایی بین‌المللی نظریهٔ نظام بین‌المللی است که به تعاملات ساختار یافته را در سطح دولت اشاره دارد.	بین‌المللی
این نوع نهادگرایی برای توصیف ساختار و روابط میان دولت و جامعه است که صنف‌گرایی و کثرت‌گرایی گروهی شامل تعامل ساختار یافته میان بازیگران رسمی و غیررسمی در فرایند جامعه است و از این رو آن‌ها به شأن نهادی رجوع می‌کنند.	انجمنی
منظور آن نوع نهادگرایی است که در رشته‌هایی غیر از رشتهٔ علوم سیاسی، به‌ویژه علوم اجتماعی رشد کرده است و افرادی مانند مارکس، وبر و دورکیم از بنیان آن به حساب می‌آیند. در این نوع نهادگرایی نیازسنجی اقتصادی افراد به کمک شاخص‌های اجتماعی امکان‌پذیر است.	جامعه شناختی

می‌توان گفت نهادها ساختار انگیزشی یک جامعه هستند که توجه به آن‌ها تحول نوین را در بستر زمان نشان می‌دهد. نهادها حدود مرز فعالیت را مشخص می‌کنند و از بین تمام آن‌ها نهادهای اقتصادی-سیاسی عاملی تعیین‌کننده در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی یک منطقه محسوب می‌شوند (لیندرگرنو بند هولد، ۱۳۹۵). سؤال اساسی اینجاست که چرا نهادها اینقدر اهمیت دارند؟ پاسخ روشن است که بدون توجه به نهادها و آشنایی با اصول نهادسازی

پژوهشگران و مدیران نمی‌توانند در فرایند تدوین و اجرای سرمشق نوین برای توسعه و از آن جمله در ابعاد پایین‌تر توسعه مثل توسعه کشاورزی، روستایی مشارکت فعال داشته باشند. همچنین طبق نظر «داگلاس نورث»^۱ از بنیان بحث نهادگرایی در جغرافیا، رابطه انسان و محیط با نهادگرایی تعریف می‌شود و سامانه تحلیل برای رسیدن به توسعه با نهادگرایی امکان‌پذیر است. با وجود نهادگرایی است که هر عنصر توسعه در جای خود قرار می‌گیرد و قانون به‌درستی و راحتی قابل اجرا است. ازاین‌رو می‌توان نهادگرایی را ساختاری نظارتی برای مقابله با رانت دانست چراکه زمینه حضور مردم را در یک برنامه عملیاتی نشان می‌دهد. در نتیجه سیاست نهادی هنر به‌کارگیری فناوری اجتماعی برای ایجاد نهادهای جدید یا بهبود نهادهای موجود با وجود قوانین و مقررات و سازوکارهای رسمی خود برای پیشبرد اهداف راهبردی یک توسعه مدون است. ازاین‌رو نهادی موفق است که دارای مدیر و یا رهبری شایسته، ابزار دقیق و راهبردی با آگاهی کامل برای استفاده به دنبال ثبات و درعین‌حال انعطاف‌پذیری است (اطهاری، ۱۳۹۹). می‌توان گفت نهاد نقشی تعیین‌کننده در معادلات اقتصادی و اجتماعی ایفا می‌کند. اهمیت نهادها از آن جهت است که ورود آن‌ها موجب تغییر در مبانی معرفت‌شناختی و روش‌شناختی اقتصاد خواهد شد. در نتیجه می‌توان گفت نهادگرایی نوعی تجزیه و تحلیل اقتصادی است که نقش نهادهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را در تعیین منابع اقتصادی مورد تأکید قرار می‌دهد.

۱-۱-۱. نهادگرایی در ایران

توسعه نهادگرایی در هر کشور براساس نظام‌های اقتصادی و سیاسی، قوانین و سیاست‌گذاری‌ها، سطح تکنولوژی و دانش‌پایه، شرایط فرهنگی-اجتماعی و سطح زندگی مردم، سطح فعالیت و تعداد نهادهای مدنی موجود متفاوت است. براین‌اساس چارت آموزش در نهادگرایی با اخلاق، ذهنیت، اعمال و تجربه پیوند خورده و خروجی آن نوع فعالیت، بهبود سطح درآمد و ارزش‌های اجتماعی است که در هر جامعه براساس فرهنگ متفاوت

1. Douglass Cecil North

است (کریم، ۱۳۹۴). توسعه نهادگرایی در ایران با زیرساخت‌های توسعه در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ارتباط دارد اما این سبک توسعه به لحاظ راهبردی دچار اشکال است که باید سعی کرد موانع را از پیش رو برداشت. از این رو مشکلات نهادگرایی در ایران با سطح اختیار کم مردم آغاز می‌شود و در ادامه کمبود سرمایه در گردش است که کار را برای توسعه نهادگرایی با مشکل مواجه می‌کند و مانع توسعه زیرساختی می‌شود. همچنین ضعف در سامانه ردیابی، چهارچوب مدیریت سنتی و نه مشارکتی و بوروکراسی پیچیده اداری هم از جمله مواردی است که نه تنها در ایران بلکه توسعه نهادگرایی را در همه جای دنیا با مشکل مواجه می‌کند. در این راستا وضع قوانین مدون است که می‌تواند شرایط نهادگرایی را با توجه به اهمیت آن بهبود ببخشد. چراکه قانون مدون باعث حذف واسطه‌ها و همچنین عوامل مخل زایی می‌شود که با ماهیت نهادها یعنی تعریف دقیق از مشکل و موضوع و ارزش اصول آن رابطه مستقیم دارد. در نتیجه لازمه تقویت این شرایط علاوه بر قانون توسعه مشارکت به واسطه نهادگرایی است که با شاخص‌هایی همچون تصمیم‌گیری، آگاهی و رضایت‌مندی تعریف می‌شود (آسیابانی، ۱۳۹۱). در میان انواع نهادگرایی شاید تعاونی اولین نهادی باشد که توجه به آن با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی موجود در ایران احساس می‌شود چراکه لازمه حفظ سامانه توجه به زیرساخت‌ها و قرارگیری اجزا در جای خود است و از این رو توجه به نهادی به نام تعاون با دیدی سامانه محور می‌تواند در چهارچوبی قانونی شرایط اقتصادی و سرمایه‌های خرد مردمی را با حفظ جایگاه اجتماعی آن‌ها مدیریت کند. به طوری که بررسی شواهد در ایران نشان می‌دهد مشکل اصلی نهادگرایی در ایران قوانین موجود، شرایط مردم و شیوه مدیریت است و از این رو تحلیل انواع نهادگرایی و شناسایی خلأ موجود برای کمک به حفظ جایگاه واقعی مردم، می‌تواند کمک بسزایی در رفع این موانع داشته باشد.

۲-۱. امنیت غذایی

در فرهنگ فارسی عمید امنیت به معنای در امان بودن؛ ایمنی، آرامش و آسودگی است. گاهی

این ایمنی و آرامش با اصلی‌ترین نیاز انسان گره می‌خورد و واژه‌ای به نام امنیت غذایی را خلق می‌کند که شاید در اسم برای غذا باشد، اما در کل تمام ابعاد امنیت یعنی بُعد سیاسی، اجتماعی و اقتصادی آن را شامل می‌شود.

امنیت غذایی هم مانند نهاد دارای تعاریف متعددی است که براساس دیدگاه هر کشور به مسئله غذا متفاوت است؛ اما شاید آنچه اهمیت نهاد را در امنیت غذایی نشان می‌دهد تعیین راهبردی برای توجه به منابع است و از این رو می‌توان امنیت غذایی را راهبرد خاص و نوع برنامه‌ریزی هر کشور برای حفظ منابع تولید (طبیعی و انسانی) در بازه زمانی مشخص دانست که نهادگرایی در آن اهمیت ویژه‌ای دارد (آقامیری و رحمانی فضلی، ۱۳۹۹). این امنیت در نوع خود دارای چهار مؤلفه راهبردی است که شامل استفاده (با متغیرهای ایمنی مواد غذایی و آب پاک)، فراهم بودن (با متغیرهای تولید داخلی، ظرفیت واردات، کمک‌های غذایی)، ثبات (با متغیرهای نوسانات آب و هوا، عوامل سیاسی و اقتصادی، مقابله با بلایای طبیعی) و دستیابی به غذا (با متغیرهای درآمد و قدرت خرید، حمل و نقل، زیرساخت، توزیع مواد غذایی) است (Essie, 2001). از این رو محورهای چهارگانه مورد بحث در امنیت غذایی شامل فراهم بودن، دسترسی، مطلوبیت و در نهایت پایداری می‌شود که هر یک با یک نوع از نهادگرایی خاص خود جای بحث دارد (رزاقی، ۱۳۹۳). غذا در لغت‌نامه دهخدا عاملی است برای رفع نیاز و گرسنگی و در نتیجه با توصیف ابعاد چهارگانه امنیت غذایی و تعریف غذا می‌توان دریافت که شروع توجه به امنیت غذایی از دیدگاه نهادگرایی با توجه به شاخص دسترسی بر حسب نیاز و تأکید بر تثبیت قیمت‌ها است. چیزی که ترازنامه‌های غذایی با تأکید بر آمار و تصاویر ماهواره‌ای رسمی بر آن تأکید دارند. بعد از آن برنامه جهانی غذا بود که امنیت غذایی را نوعی امنیت نهادی دانست و در چهارچوب آن توجه به عواملی همچون نظام‌های غذایی، پوشش گیاهی، محصولات استراتژیک سطح دسترسی و سلامت غذا را مدنظر قرار داد. همچنین طبق مطالعات فائو دو عامل مهم در تهدید امنیت غذایی هر کشور وجود دارد که یکی کمبود منابع آب و دیگری وجود آفات است که سرمنشأ ناشناخته دارد.

این شرایط در کشورهایی با اقتصاد نهادگرا به طور موفقیت آمیزی مدیریت شده و می توان گفت موفقیت در امنیت غذایی با افزایش اطلاعات آغاز می شود که با آموزش کشاورزان و مردم به اوج خود می رسد؛ اما آنچه این شرایط را پایدار می کند شناخت محیط است که بر تقویت روابط در حوزه های مختلف کشاورزی هم تأثیر دارد و از این رو ایجاد این شرایط تجدید نظر در سیاست های داخلی و خارجی را نیاز دارد (CFS. 2016).

۳-۱. نهادگرایی و امنیت غذایی

مهم ترین هدف بررسی و توجه به نهادگرایی و امنیت غذایی، برنامه ریزی دقیق برای حفظ منابع تولید با تأکید بر آب است که هم مانعی برای فقرا از دیدگاه اجتماعی است و هم عاملی برای جلوگیری از تغییرات کاربری اراضی که اهمیت نهادگرایی را از بعد کالبدی نشان می دهد؛ اما از دیدگاه برخی کارشناسان، نهادگرایی در امنیت غذایی با تغییر در سبک مدیریت این نوع امنیت آغاز می شود که مدیریت محوری آن مدیریت تولید است. در رأس این نوع مدیریت فعالیت کشاورزی قرار دارد که می توان از آن به عنوان یک فعالیت تولیدی نهادگرا برای سامان دهی وضع موجود امنیت غذایی بهره برد (EAT.2014). دگرگونی نهادی در بخش کشاورزی با تغییر نهادها آغاز می شود و شامل اصلاح ساختار موجود، برنامه ریزی برای ایجاد نهادها و سازمان های کارآمد، توسعه و بسط تفکر جدید در جامعه تولیدکننده، آموزش برخورد نوین با مسائل و از همه مهم تر توجه به جایگاه واقعی مشارکت مردمی در امر تولید می شود. از این رو اصطلاحی به عنوان مدیریت نهادی با عامل نهادی کشاورزان مثل ترویج، حفظ عوامل محیطی و شرایط اجتماعی و اقتصادی پیوند خورده است. در اصل نهادگرایی در کشاورزی یعنی رفع نیازی که به دنبال آن کاهش هزینه های تولید است؛ این تأثیر هم در جامعه تولیدکننده دیده می شود و هم جامعه مصرف کننده که خود را در مقیاس نهادگرایی و امنیت غذایی می بیند (حیدری سرابان، ۱۳۹۷). در نتیجه از ارتباط نهادگرایی با سیاست گذاری در توسعه غذا در هر کشوری نمی توان چشم پوشید چراکه توجه به توسعه نهادی در بخش غذا در چارت ملی، هم تخصیص بودجه سالانه و ثابت را برای این مهم سبب می شود و هم

در برنامه‌ریزی بلندمدت اهمیت توجه به نیروی تولیدی را نشان می‌دهد که ضامن اصلی توسعه پایدار در تأمین امنیت غذایی است (Masron, 2020). کیفیت نهادگرایی و امنیت غذایی با توجه به نیروی تولید و منابع محیطی بحث اصلی این امنیت است؛ اما مهم ارتباط سیستمی است که شاخص‌های این دو پایه مهم را به هم پیوند می‌دهد از این رو باید دید نگرش سیستمی در ارتباط با امنیت غذایی و نهادگرایی چگونه است که در این راستا توجه به الگوهای بومی در اولویت و نهادگرایی، توسعه سیستمی و مدیریت بومی بر پایه آگاهی مردم اجزا جدایی‌ناپذیر یک سامانه امنیت غذایی موفق است (Rivas, Ignacio, 2021). همچنین توجه به نهادگرایی در امنیت غذایی باعث می‌شود توجه صرف به تأمین امنیت غذایی در روستا به‌عنوان تنها منبع تولید برداشته شده و جامعه شهری هم با تأکید بر بخش توزیع جایگاه خود را در تأمین امنیت غذایی بداند. در نتیجه توجه به توسعه امنیت غذایی با نهادگرایی تأثیر خود را در تأمین امنیت غذایی در شهر و روستا و چهارچوب یک توسعه امنیت غذایی منطقه‌ای پایدار هم خواهد داشت (Sukhwani & et al, 2019). موفقیت نهاد در امنیت غذایی با ارزیابی به روز و دقیق شرایط برای مقابله با بحران در راستای سازگاری تعریف می‌شود که با واکنش صحیح در مقابله با بحران، ارزیابی نهادهای مرتبط با امنیت غذایی از عامل خطرزا و شناسایی ظرفیت سازگاری در این بستر همراه است. از این رو می‌توان گفت نهادگرایی ارتباط مستقیم با حکمرانی دارد. چراکه ایده حکمرانی با سازگاری تعریف می‌شود و نهادگرایی به دنبال آن است تا با توسعه‌ای مبنی بر تفکر تاب‌آورانه شرایط سازگاری را برای توسعه یکپارچه امنیت غذایی فراهم کند (بووید و فولکه، ۱۳۹۷). آنچه امروزه در امنیت غذایی مهم است ارتباط نهادهای غذایی با مردم است که در صورت عدم ارتباط باعث چالش در تولید، توزیع و مصرف می‌شود. از این رو نهادگرایی امنیت غذایی شامل کشاورزی، صادرات، واردات، کارآمدی، پایداری و تحلیل است که هر کدام در جای خود برای توسعه امنیت غذایی مهم است (تاجبخش، ۱۳۹۷). بر این اساس باید پذیرفت که ناامنی غذایی پنج محرکه اصلی دارد که شامل محیط‌زیست، جمعیت، بازار، حکمرانی و حقوق است و نهادگرایی می‌تواند با کنترل این امور مانع این ناامنی شود که مهم‌ترین شاخص آن بُعد اجتماعی نهادگرایی با تأکید

بر شرایط اجتماعی و منابع محیطی است (انستیتو تحقیقات تغذیه، ۱۳۹۷).

در امنیت غذایی ایران دسترسی مهم است که باید دید نهادگرایی کجای این شاخص مهم ایستاده است. توجه به چهارچوب امنیت غذایی با محوریت فعالیت غالب اقتصادی این بخش یعنی کشاورزی نشان می‌دهد که شرایط تولید کنونی نیاز به اصلاح دارد و باید سهم کشاورزان از تولید ارتقا یابد. خودکفایی صرف در راستای تأمین منابع جای خود را به کارآفرینی و خام فروشی جای خود را به توسعه صنایع تبدیلی دهد. تفکر کاشت محصول جدید برای صرفه اقتصادی کنار رود و به جای آن کیفیت محصول کنونی تولیدی ارتقا یابد و این یعنی افزایش سود و سرمایه در جایگاه خود. برای نیل به این هدف سیاست‌های غذایی برای توسعه نهادگرایانه در امنیت غذایی نیاز به اصلاح دارد. نگرش به تعاونی کشاورزی حتی با سرمایه خرد، توسعه اشتغال با منابع مردمی و در قالب قانون تعاون، تلاش برای گسترش تئوری نهادگرا در بخش کشاورزی و در نهایت نگرش به توسعه روستایی در مقام عمل و نه یک تئوری ازجمله مواردی است که باید در این اصلاح سیاست‌ها لحاظ شود. نتیجه نهایی آن سوق نهادها به سمت کشاورزی پایدار برای توسعه پایدار امنیت غذایی است و شاخص مهم آن نوع خاصی از تعاونی به نام تعاونی کشاورزی است (فاضلی، ۱۳۹۲). در همین راستا نهادها برای قرارگیری در جای درست خود برای توسعه پایدار امنیت غذایی نیاز به ماتریس نهادی دارند که شامل نهاد قانونی، نهاد رابط، نهاد نظارتی و محیط نهادی است و تحلیل نهادها نشان می‌دهد که تعاون می‌تواند در چهارچوب یک نهاد قانونی در این بخش اثرگذار باشد (Bondared. 2018).

۴-۱. نهادگرایی، کشاورزی، امنیت غذایی

ازجمله فواید وجود نهادگرایی در امنیت غذایی، سامان‌دهی شرایط فعالیت کشاورزی است که فعالیت جامع برای تأمین و پایداری امنیت غذایی است. از این رو اهمیت نهادگرایی در کشاورزی و امنیت غذایی با نظام‌های بهره‌برداری ازجمله تعاونی‌ها تعریف می‌شود. این نظام در چهارچوب یک ساختار نهادگرا به ابعاد کلان توسعه همچون اجتماعی، اقتصادی و

زیست‌محیطی پیوند خورده و توجه به آن متغیری محکم برای برنامه‌ریزی است. از این رو متغیرهای مورد بحث در تحلیل تعاونی‌ها با ساختاری نهادگرا در بخش اجتماعی شامل رضایت و امنیت شغلی، تحصیلات و دانش بومی، حس تعلق مکانی، امید به آینده، ترویج و آموزش، مشارکت در تصمیمات محلی؛ در بخش اقتصادی شامل سطح درآمد، میزان اراضی زیر کشت، سطح اعتبارات، پس‌انداز و فروش، فنون بازاریابی، هزینه تولید، نیروی کار و در بخش زیست‌محیطی شامل کیفیت آب، آفات و بیماری‌ها و توجه به تناوب زراعی کشت برای حفاظت خاک می‌شود. در نتیجه در توسعه کشاورزی برای امنیت غذایی با تأکید بر نهادگرایی، اهمیت نهادگرایی با برنامه‌ریزی، توجه به ابعاد کلان توسعه، توجه به شرایط بهره‌برداران، توجه به شرایط زیرساختی در محیط، امکان بازاریابی و همچنین شرایط خانوار تعریف می‌شود (بذرافشان، ۱۳۹۶). همچنین تجارب موفق کشورها در این حوزه نشان می‌دهد نهادگرایی در چهارچوب تعاونگری با شناخت کامل از رفتار بازار شرایط را به نفع مصرف‌کننده و تولیدکننده مدیریت می‌کند (نظری و همکاران، ۱۴۰۰). با جمع‌بندی شاخص‌های موجود می‌توان دریافت که دستیابی به غذا در یک سامانه نهادگرا به عواملی همچون درآمد خانوار، واکنش خانواده به افزایش قیمت، شرایط بازارهای محلی و جهانی، پیش‌بینی از چشم‌انداز بلندمدت در رابطه با بهبود معیشت و بستر مناسب تولید بستگی دارد که برای سامان‌دهی هر بخش توجه به شرایط نهادی ضروری است (طولابی نژاد، ۱۳۹۶). از نگاه علم کشاورزی، نهادگرایی در کشاورزی منجر به سرمایه‌گذاری در ابعاد خرد می‌شود. کاهش هزینه‌های تولید، کاهش مصرف آفت‌کش‌ها، ایجاد ظرفیت‌های لازم برای مدیریت بخش خصوصی در تولید هم‌راستا با مدیریت مردم و حفظ ارزش کشاورزان در مقام و محور کلیدی تولید از جمله عواملی است که اهمیت نهادگرایی را در بستر کشاورزی نشان می‌دهد (FAO, 2017). از بین تمام انواع کشاورزی، نهادگرایی در کشاورزی ارگانیک پیشرفت بهتری به لحاظ مدیریت و انحصار بستر تولید داشته است. محصولات ارگانیک از نوع اقلیم، مصرف منابع، بازاریابی و دانش کشاورزان تأثیر مستقیم می‌گیرد و از این رو نهادگرایی می‌تواند ضمن شناخت ظرفیت‌های موجود تعادل لازم را برای توسعه بین دو بخش اقتصادی و اجتماعی

تولید ایجاد کند (طوبابی نژاد، ۱۳۹۶). از دیدگاه کارشناسان بین‌المللی اهمیت توجه به نهادگرایی در تأمین امنیت غذایی برای آمادگی کشاورزان و کنترل تغییرات اقلیمی ضروری است؛ چراکه مقابله با تغییرات اقلیمی نیازمند سرمایه‌گذاری، استفاده از فناوری نوین، توجه به ابزارهای مالی و فرصت‌های درآمدزایی است که در چهارچوب نهادگرایی امکان‌پذیر است. شاخص‌های مدیریت سازگاری با تغییرات اقلیمی با دید نهادگرایی شامل انتخاب گونه مناسب تولید، مدیریت آب (آبیاری نوین، مشارکت اجتماعی)، افزایش آگاهی و توسعه دانش نوین، مدیریت شرایط مالی و توسعه فعالیت‌های غیر کشاورزی، توجه به تخصیص یارانه و سهم بیمه، توجه به دانش بومی و نوین برای سازگاری، اصلاح الگوی کشت در راستای حفاظت منابع، توجه به سامانه هشدار و سرمایه‌گذاری برای تحقیقات می‌شود (EAT.2014). همچنین آنچه نهادگرایی را از دیگر انواع مدیریت ریسک در بخش کشاورزی متمایز می‌کند میل به تاب‌آوری در کشاورزی است که می‌تواند با آموزش و کنترل منابع محیطی شرایط خاص تولید را مدیریت و خسارت اقتصادی ناشی از شرایط سخت مثل کم‌آبی را کاهش دهد (باقری فروجی و همکاران، ۱۳۹۷). علاوه بر توجه به کشاورزی در چهارچوب روستا در بستی نهادگرا، نهادها در راستای حفظ امنیت غذایی پیوندهای روستا شهری را سبب می‌شوند. توجه به این شرایط از مدیریت زمین ناشی می‌شود که زیرساخت‌ها را در تأمین امنیت غذایی مورد توجه قرار می‌دهد. این مدیریت با بافت خاک پیوند خورده و حتی امکان توسعه کشاورزی را هم دارد (بذرافشان، ۱۳۹۶). از این‌رو کشاورزی شهری از جمله اقداماتی است که طی چند سال اخیر مورد توجه قرار گرفته و دلیل اصلی آن وابستگی شهر و روستا به هم برای تولید محصولات کشاورزی است. هدف اصلی از این نوع کشاورزی تعادل و حفاظت منابع در راستای تولید است هرچند برخی هنوز منابع آب این نوع کشاورزی را مورد بحث می‌دانند اما این رویه نهادگرا حداقل می‌تواند منابع تولید اطراف روستا و شهر را مدیریت کند. چراکه در آینده شهرها گسترش یافته و به روستاها متصل می‌شوند. پس به‌جاست تا با دیدی نهادی از امروز به پیوندهای روستا شهری برای کشاورزان و فضای جانبی آن به‌ویژه اراضی زیر کشت محصولات استراتژیک توجه شود... تعاون در سامانه

امنیت غذایی خود یک نهاد است که انواع آن در این نوع امنیت شامل تعاونی تولید، توزیع و مصرف شده که بسته به شرایط شهر و روستا نوع آن متفاوت است (Sheikh, 2019). همچنین نهادگرایی در جایگاه مدیریت، ابزار مناسب مدیریت ریسک کشاورزی است. چراکه ریسک کشاورزی با عواملی همچون آب و هوا، آفات و بیماری‌ها، ریسک بازار و مواد اولیه پیوند خورده و می‌توان انواع خدمات بیمه کشاورزی همچون بیمه مخاطرات، بیمه عملکرد، بیمه درآمد کشاورزان را با نهادگرایی مدیریت کرد. در نتیجه توجه به بستری نهادگرایی با هدف بیمه محصولات کشاورزی در راستای تأمین امنیت غذایی ضروری است (ایرانی کرمانی و همکاران، ۱۳۹۴).

۵-۱. تئوری پژوهش

تئوری پژوهش با محوریت مکتب نهادگرایی و بر مبنای دیدگاه ساختارگرایی از یک سو و کارکردگرایی از سوی دیگر طراحی شده است. شروع مکتب نهادگرایی مربوط به قرن ۱۹ میلادی در کشور انگلستان و براساس نقدی بر نظریه نئوکلاسیک بود که نئوکلاسیک عناصر و فضای غیر اقتصاد اثرگذار در تصمیم‌گیری را نادیده می‌گیرد، اما نهادگرایی این شرایط را نقض می‌کند و درواقع مخالف اقتصاد سرمایه‌داری است؛ سرمایه‌داری که نادیده گرفته شده و همین موضوع باعث فاصله طبقاتی می‌شود و انحصارطلبی افزایش می‌یابد. مکتب نهادگرایی در سال ۱۹۰۰ توسط «توستن وبلن»^۱ به‌عنوان یک نگرش فکری جدید ثبت شد و مبنای فکری آن با ورود به علم اقتصاد و با تعبیر «اقتصاد به‌عنوان یک سازمان دارای اجزا مرتبط به هم و غیرقابل تفکیک» به جهانیان معرفی شد. در ادامه تأثیر این مکتب فکری در سبک زندگی مورد توجه محققان قرار گرفت که نهادگرایی الگویی متشکل از رفتار گروهی به‌عنوان جز و یا بخشی از اساس یک فرهنگ پذیرفته می‌شود. از این رو در چهارچوب سبک زندگی، نهاد شامل رسوم، عادات اجتماعی، قوانین و روش‌های فکری می‌شود. بعد از معرفی نهادگرایی به‌عنوان یک نگرش فکری و یک سبک زندگی، رد نظریه کلاسیک و نئوکلاسیک

1. Torstein Veblen

بود که نهادگرایی را به عنوان راه درمانی برای خروج از این مکاتب پیشنهاد داد. مکتب نهادی این مکاتب را که مبتنی بر وجود تعادل ساکن و دعاوی در جامعه اقتصادی است مردود دانسته و به جای آن بر اصل سلسله علل یا تغییرات تراکمی که جریان حصول به هدف‌های اجتماعی و اقتصادی را ممکن می‌سازد منجر به نتایج مثبت می‌داند. در ادامه وجود تضاد منافع است که مکتب نهادگرایی را از دیگر مکاتب متفاوت می‌کند؛ چراکه یک مکتب نهادگرا معتقد است وجود تضاد منافع انسان را موجودی اجتماعی و دارای روحیه تعاونگرا می‌داند که برای حفظ منافع مشترک و متقابل خود با دیگران اقدام به تشکیلات گروهی می‌کند. متفکران مکتب نهادگرایی شامل تورسیس و بلن به عنوان بنیان‌گذار، «جان راجر کامونز»^۱ و «وزلی میچل»^۲ می‌شود (جلودار، ۱۳۹۷). مکتب نهادگرایی نقش مؤسسات و نهادها را در زندگی اقتصادی مورد تأکید قرار می‌دهد و می‌توان گفت نهاد یک مؤسسه برای انجام هدفی خاص نظیر اتحادیه برای تعمیم، هماهنگی، خدمات اقتصادی و یا حتی بانک نیست بلکه الگویی متشکل از رفتار جمعی است که به عنوان بخشی از اساس یک فرهنگ پذیرفته می‌شود. از نظر روش‌شناسی مکتب نهادی روش استقرار را بر روش قیاس ترجیح داده و به این عقیده است که برای بهتر کردن نظام اقتصادی باید مطالعات دقیق‌تر از طرز کار آن عمل به دست آورد. از این نظر اقتصاددانان نهادی با اقتصاددانان تاریخی هم‌عقیده هستند و معتقدند که روش استدلال منطقی روشی است که از حقایق شخصی آغاز شده و در حالات خاص به نتایج کلی می‌رسد که این یعنی توجه به اقتصادی مردم‌گرا (ابوالحسنی، ۱۳۹۳). مکتب نهادگرایی از دیدگاه اقتصادی دارای اصول شش‌گانه روش استقرایی، تأکید بر جمع‌گرایی و نگاه به کل مجموعه، توجه به ارزش‌ها برای ارتقا بازار به جای قیمت، نگرش پویا و همواره در حرکت، تجزیه و تحلیل اقتصادی مبتنی بر کل و تأکید بر ارزش‌های اقتصادی و توزیع عادلانه درآمد است. از مجموع اصول شش‌گانه یاد شده به‌خوبی می‌توان دریافت که اقتصاددانان مکتب نهادی از گرایش به فردگرایی محض و دیدگاه اقتصادی خرد مانند تکیه بر نظریه قیمت‌ها، تخصیص بهینه منابع و تأکید بر ایجاد سامانه تعادل از طریق امور مالی

1. john ragger commons

2. Wesley Mitchell

عناصر بازار اجتناب کرده و علاوه بر پذیرش بخشی از مباحث اقتصاد متعارف به مباحث ارزشی و لزوم تشکیل سازمان‌ها و نهادها، به دستیابی به بهترین نتیجه اقتصاد تأکید می‌کند. می‌توان گفت نهادگرایان به جای رشد اقتصادی به پیشرفت اقتصادی و ایده‌های وابسته به آن توجه می‌کنند و از این رو می‌توان گفت این مکتب توجه ویژه‌ای به زیرساخت‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه دارد و به عنوان پایه اصلی اقتصاد توسعه مطرح است. براساس این دیدگاه افراد جامعه به دلیل احتیاجات خود نهادهایی را به وجود می‌آورند که به مرور زمان به صورت آداب و رسوم مورد قبول جامعه قرار می‌گیرد. در نتیجه می‌توان گفت مکتب نهادگرایی در پی ارائه دلایلی علی و عقلایی از باب اقتصادی برای بیان دلایل وجود نهادها و نقش آن‌ها در جوامع به منظور کاهش هزینه‌های معاملات آن‌ها با تدوین ارتباطات داخلی و تنظیم قوانین کشور و استانداردهای مناسب آن است (دهقان و محبت فر، ۱۳۹۷). تحلیل تأثیر این مکتب فکری در جامعه نشان می‌دهد که نمی‌توان افراد جامعه را از تصمیمات اقتصادی مهم آگاه نکرد و علاوه بر این آگاهی باید سطح اختیار افراد جامعه را با توجه به شرایط هر یک سنجید. با این نگرش توجه به نهادگرایی در امنیت غذا با تحلیل شاخص‌های نهادگرایی گویای آن است که کشاورزی و عناصر وابسته به آن در چهارچوبی نهادی مردم‌وار به نام تعاونی می‌تواند شرایط موجود این امنیت را در جامعه مدیریت کرده و با توجه به شرایط استقرایی نهادگرایی پل ارتباطی از پایین به بالا برای رفع موانع و حل مشکلات باشد.

۲. روش‌شناسی

تحقیق در دسته تحقیقات بنیادی با هدف شناخت ارتباط مؤثر بین امنیت غذایی و نهادگرایی صورت گرفته است. تحقیقات بنیادی با تعمیم و فرموله نمودن یک تئوری مرتبط است که در اینجا هدف معرفی تئوری نهادگرایی و کاربرد آن در حل مسائل است. تفاوت تحقیقات بنیادی با تحقیقات کاربردی در این است که تحقیق کاربردی در پی کشف راه‌حل برای حل مشکلات موجود به صورت بنیادی است؛ اما پژوهش بنیادی به دنبال اطلاعات پایه است که کاربرد وسیعی دارد و بدنه اصلی بینش علمی را تشکیل می‌دهد. درواقع در تحقیقات

کاربردی یافته‌های بنیادی کاربردی می‌شود (نصرتی، ۱۳۹۲). هدف این نوع پژوهش توسعه و گسترش نظریه‌های دانش نو از طریق کشف ویژگی‌های عمومی و مشترک و یا اصول کلی است (نادری و سیفی، ۱۳۹۹). با این توصیف در این بررسی سعی شده تا با تأکید بر اسناد محققان و مطالعات کتابخانه‌ای واژه نهادگرایی به منظور ارتباط مؤثر با شاخص‌های اثرگذار در امنیت غذایی به بحث گذاشته شود. بخش مهم این تحقیق گروه نمونه و توجه به نظر عناصر نهادگرا در عمل در بخش امنیت غذایی یعنی تعاونگران کشاورزی است که برای اثبات نتایج این تحقیق کاربردی مورد توجه است. تحلیل نوع نهاد انتخابی بر پایه مستندات تئوریک و نیاز موجود برای امنیت غذایی توسط این گروه مورد توجه و بحث قرار گرفته است. نتیجه این نظرسنجی در چهارچوب توجه به نهاد به عنوان الگویی راهبردی برای حفظ منابع مؤثر تولید است که می‌تواند برای محققان مورد استفاده قرار گیرد.

۳. تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش

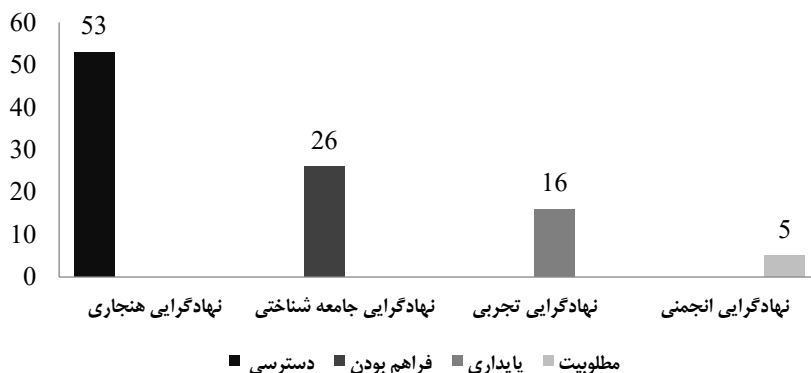
در این بررسی با روشی بنیادی چهار مؤلفه اصلی امنیت غذایی در یک سو و انواع نهادگرایی در سوی دیگر قرار داشتند که این مقیاس به منظور عمل‌گرایی تحقیق موجود با تعاونی کشاورزی مورد مقایسه قرار گرفت. در نهایت بعد از بررسی متغیرهای موجود حاصل از تحلیل نهادگرایی و امنیت غذایی؛ چهار شاخص محوری نیازسنجی، ارتباط، تعامل و ساختارگرایی معرفی شد. هدف اصلی در این مقاله این بود که با استفاده از یک نگاه تئوریک یعنی نهادگرایی در چهارچوبی عمل‌گرا با محور تعاونی؛ تصویری مطلوب را از آینده امنیت غذایی بر مبنای حفظ منابع تولید نشان دهد؛ علت انتخاب حفظ منابع زنگ خطر کلیدی مجامع جهانی از جمله فائو برای امنیت غذایی در آینده با تأکید بر آب از یک سو و اهمیت نگاهی نهادگرا برای مدیریت بهینه امنیت غذایی از سوی دیگر است. این چهار شاخص پیشنهادی با تحلیل شرایط امروز امنیت غذایی و تأثیری که نهادگرایی می‌تواند بر بهبود اوضاع داشته باشد استخراج شد. مقایسه هر مؤلفه امنیت غذایی و نوع نهادگرایی شاخص‌های پیشنهادی هر بخش را به خوبی نشان می‌دهد؛ به طوری که در مؤلفه فراهم بودن شاخص نیاز

و نهادگرایی جامعه‌شناختی، در مؤلفه دسترسی شاخص ارتباط با نهادگرایی هنجاری، در مؤلفه مطلوبیت شاخص تعامل گرایی و در مؤلفه پایداری شاخص ساختارگرایی و نهادگرایی تجربی ارتباط مطلوب به اثبات رسید.

جدول ۲: تحلیل و مقایسه مؤلفه‌های امنیت غذایی و انواع نهادگرایی (منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱)

مؤلفه امنیت غذایی	نوع نهادگرایی	شاخص پیشنهادی
فراهم بودن	نهادگرایی جامعه‌شناختی	نیاز
دسترسی	نهادگرایی هنجاری	ارتباط
مطلوبیت	نهادگرایی انجمنی	تعامل گرایی
پایداری	نهادگرایی تجربی	ساختارگرایی

بررسی ارتباط بین نهادگرایی و امنیت غذایی با توجه به شاخص‌های استخراجی نشان می‌دهد در بین تمام مؤلفه‌های امنیت غذایی، توجه به اهمیت امنیت غذایی در دسترسی و نوع نهادگرایی مؤثر در آن از نوع هنجاری رتبه اول را داشته و بعد از آن مؤلفه فراهم بودن با نهادگرایی جامعه‌شناختی در رتبه دوم است. پایداری با وجود اهمیت بالا در رتبه سوم قرار گرفته که با نهادگرایی تجربی تعریف می‌شود؛ اما در این بررسی مطلوبیت در رتبه آخر قرار دارد که البته نوع نهادگرایی انتخابی از نوع انجمنی هم قابل تأمل است. این بخش از بررسی اهمیت توجه به شاخص‌های اقتصادی هم‌راستا با شاخص‌های اجتماعی را برای بهبود امنیت غذایی با کمک نهادگرایی نشان می‌دهد چیزی که بیشتر بر دوش شرایط سیاسی بود؛ اما این نتیجه برای برنامه‌ریزی در سطح خود برای توجه به مشارکت مردمی قابل توجه است. می‌توان گفت این مطالعه بنیادی در تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که شناسایی دقیق شاخص‌های موجود و برقراری ارتباط آن‌ها با هم به‌منظور طراحی یک برنامه مطلوب عملیاتی برای دستیابی به توسعه پایدار امنیت غذایی ضروری است. به‌طوری‌که بعد از طبقه‌بندی متغیرهای حاصل نتیجه مطالعات تئوریک و تحلیل درصد سهم هرکدام برای طبقه‌بندی مشخص شد که نهادگرایی از الزامات یک امنیت غذایی پایدار است که براساس مؤلفه‌های امنیت غذایی نوع آن متفاوت است و این تفاوت به شرایط هر جامعه بستگی دارد.

نمودار ۲: تحلیل و مقایسه مؤلفه‌های امنیت غذایی و انواع نهادگرایی (منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۱)

۴. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

مهم‌ترین پرسش پژوهش این بود که لزوم توجه به نهادگرایی در توسعه امنیت غذایی چیست؟ آیا نهادگرایی در امنیت غذایی را می‌توان در جایگاه یک سامانه اجتماعی ترسیم کرد و اساساً ارتباط نهادگرایی با مردم و سبک زندگی آن‌ها چگونه است؟ در پاسخ باید گفت؛ این پژوهش بنیادی نشان داد که توجه به نهادگرایی در توسعه امنیت غذایی ضروری است؛ چراکه ارتباط نهادگرایی با مردم و سبک زندگی آن‌ها نشان می‌دهد نهادگرایی از انحصار اقتصاد خارج شده و در بستر اجتماعی می‌تواند تمام ابعاد توسعه از شرایط کالبدی گرفته تا اجتماعی را سبب شود. از این‌رو یافته‌های تحلیلی نشان داد که نهادگرایی در امنیت غذایی با تمام ابعاد توسعه و متغیرهای وابسته به آن یعنی با حفظ منابع تولید با تأکید بر آب، کنترل شرایط اجتماعی تولیدکنندگان، جلوگیری از تغییرات کاربری اراضی، اصلاح الگوی کشت، مدیریت تولید، توسعه سازمان‌های مردم‌نهاد مثل تعاونی جهت افزایش سهم و مشارکت مردم، ترویج و آموزش، کنترل هزینه‌های تولید، توسعه کارآفرینی در کنار خودکفایی، کنترل تغییرات اقلیمی، مدیریت ریسک، ایجاد حکمرانی مطلوب، تاب‌آوری، نیازسنجی دقیق در کنار ظرفیت‌شناسی، بازاریابی مطلوب، توسعه مکانیزاسیون، کنترل آفات، توسعه کشاورزی ارگانیک و هم‌گرایی بخش خصوصی و تعاونی در کنار بخش دولتی ارتباط

دارد. این عوامل عواملی اثرگذار از توجه به نهادگرایی در امنیت غذایی با تأکید بر تمام ابعاد توسعه است که عدم توجه به آن برای هر کشور چالش‌برانگیز است. حال با تأکید بر اهمیت توجه به نهادگرایی در توسعه پایدار امنیت غذایی سؤال اینجاست که چه سبکی از نهادگرایی توسعه امنیت غذایی را سبب می‌شود؟ باید گفت این مهم‌ترین اصل در بررسی ارتباط بین امنیت غذایی و نهادگرایی است. چراکه امنیت غذایی به‌عنوان امنیت مادر دارای چهار مؤلفه راهبردی همچون فراهم بودن، دسترسی، مطلوبیت و در نهایت پایداری است که هر کدام در جایگاه خود با یک سبک نهاد برای توسعه هماهنگ است. در نتیجه این بررسی براساس هماهنگی بین شاخص‌ها در هر مؤلفه امنیت غذایی با هر سبک نهادگرایی صورت گرفته که تحلیل آن براساس شاخص‌ها نشان داد، در مؤلفه فراهم بودن نهادگرایی جامعه‌شناختی رهیافتی مؤثر برای این مؤلفه است چراکه امکان تشخیص نیازسنجی مطلوب اقتصادی را به کمک شاخص‌های اجتماعی دارد و از آنجاکه برای فراهم بودن نیازسنجی دارای اهمیت است این نوع نهادگرایی پیشنهاد می‌شود. در مؤلفه دسترسی بررسی شاخص‌ها به نهادگرایی هنجاری رسید و دلیل آن تأثیر این سبک از نهادگرایی در ایجاد ارتباط متقابل بین اعضا، رفتار آن‌ها و چگونگی ارتباط با جوامع گوناگون برای رسیدن به سطح مطلوب امنیت غذایی است. همچنین آنچه در دسترسی مهم است ایجاد ارتباط است و این سبک از نهادگرایی می‌تواند با تحلیل حدود مرزهای موجود بهترین شرایط را برای تأمین امنیت غذایی سبب شود؛ اما در مؤلفه مطلوبیت غذایی نهادگرایی انجمنی نهادی تأثیرگذار در کنترل این شرایط است. این نوع از نهادگرایی با تحلیل صحیح رابطه بین دولت و مردم و تعامل بهینه دولت با سطح نیاز مردم شرایط را تشخیص داده و با این شناخت اصولی درجه مطلوبیت امنیت غذایی را سبب می‌شود. در نهایت مؤلفه پایداری است که با نهادگرایی تجربی هماهنگ است؛ چراکه آنچه در پایداری مهم است دیدی ساختارگرا است و نهادگرایی تجربی با ترسیمی دقیق از ساختارهای پایدار در این حوزه سبب ارتقای جایگاه امنیت غذایی و توسعه پایدار آن می‌شود. صرف‌نظر از اهمیت ارتباط نهادگرایی و امنیت غذا در ابعاد اجتماعی هم‌راستا با شاخص‌های اقتصادی و توجه به نوع نهادگرایی برای توسعه این امنیت، توسعه امنیت غذایی

با نگاهی اقتصادمحور با توجه به شاخص‌های محیطی از سؤالات اصلی این بررسی بود. این‌که نگاه اقتصادی با رویکردی محیط‌گرایی در امنیت غذایی و نهادگرایی چگونه است؟ باید گفت توجه به نهادگرایی در امنیت غذایی به‌منظور حفظ نیروی تولید در یک سامانه اجتماعی است که با نگاهی اقتصادی اما محیط‌گرا عاملی برای تأمین امنیت غذایی برای حفظ ساختار تولید است. چراکه بستر تولید در امنیت غذایی هیچ‌گاه پایدار نیست و دستخوش تغییرات ناشی از فعالیت‌های انسانی و محیطی مثل تغییرات اقلیمی می‌شود که نهادگرایی در چهارچوب یک سامانه یکپارچه و تاب‌آورانه می‌تواند زیرساخت‌های تولید را مدیریت کند. با این تفاسیر از نهادگرایی در امنیت غذایی، می‌توان تعاون را یک سامانه نهادی مطلق برای امنیت غذایی با ظرفیت تمام با توجه به تأثیر انواع مؤثر نهادگرایی در تأمین این امنیت دانست که قادر به آسیب‌شناسی و ظرفیت‌شناسی و شناخت شرایط انسانی و محیطی موجود برای تولید پایدار با توجه به زیرساخت‌ها است. توجه به شرایط اقلیمی، مدیریت منابع مالی، تأمین مواد اولیه و نهاده، مدیریت شرایط تولید و توجه به کشاورزان در جایگاه ارزشی یک انسان و سامان‌دهی شرایط بعد از داشت و برداشت با تأکید بر سامانه توزیع همه از جمله مواردی است که اهمیت تعاون را با بستری نهادگرا برای تأمین امنیت غذایی نشان می‌دهد. در نتیجه تعاون در بستری نهادگرا یعنی برنامه‌ریزی و طراحی سیستم‌های غذایی که شامل مواردی همچون شناخت وضع موجود، سنجش شاخص‌های اثرگذار در یک سامانه غذایی مطلوب، تعیین اولویت و هدف به‌منظور تأمین امنیت غذایی، طراحی چهارچوبی برای اقدامات عملی و مشارکت مردمی و در نهایت بررسی بازخورد فعالیت‌ها برای رسیدن به سطح توسعه پایدار امنیت غذایی می‌شود. تعاون در امنیت غذایی توانسته منابع مالی اندک را در سامانه توزیع وارد کرده و سود قابل‌پذیرشی را وارد چرخه تولید کند؛ چراکه تعاون یعنی مدیریت سرمایه‌های مالی خردی که شاید به‌تنهایی امکان یک فعالیت اقتصادی را نداشته باشند اما با تجمع در چهارچوب تعاون به نتیجه مطلوب نزدیک می‌شوند.

۱-۴. پیشنهادهای پژوهش

با توجه به نگرشی راهبردی بر نهادگرایی و امنیت غذا و تحلیل شرایط موجود پیشنهاد می‌شود که در درجه اول برنامه‌ریزی لازم برای شناخت از شرایط موجود امنیت غذایی صورت گیرد. از وردی نهاده‌های تولید تا شرایط اراضی کشت و نیروی تولیدی که محور اصلی در یک امنیت غذایی پایدار است. در گام بعد باید پایش لازم از یافته‌ها صورت گیرد تا بتوان با نیازسنجی دقیق از شرایط باعث حفظ منابع موجود شد. هدف و خروجی از یک سامانه غذایی مهم است و اینجاست که می‌توان چهارچوب تعاونی را به‌عنوان یک الگوی راهبردی مدنظر قرار داد و اقدامات لازم را برای بررسی و بازخورد شرایط انجام داد. در نتیجه باید گروه هدف برای برقراری ارتباط نهادگرایی در قالب تعاونی و امنیت غذایی لحاظ شود تا در این ارتباط سود تولیدکننده فدای مصرف‌کننده نشود. نوع برنامه‌ریزی در استفاده از نهادگرایی و امنیت غذایی از هدف به وضع موجود تغییر کند و به کمک ارتباط دقیق در نهادگرایی و امنیت غذایی نیازسنجی دقیق از بازار صورت گیرد تا منابع تولید حفظ شود و باعث ایجاد انگیزه در تولیدکننده شود. زمینه‌ای مناسب برای افزایش آگاهی گروه هدف فراهم شود تا نهادگرایی در امنیت غذایی مثل یک سامانه پایدار و مطلوب یک خروجی مناسب دهد. در نهایت نهادگرایی در امنیت غذایی می‌تواند به‌عنوان یک راهبرد سبب ارتقای جایگاه امنیت غذایی در بُعد اجتماعی شود که تأثیر مستقیم خود را بر اقتصاد هم خواهد داشت. از منظر اجرایی اصلاح قوانین این بخش، تحلیل شرایط مدیریتی با تأکید بر وزارت جهاد کشاورزی، بررسی شرایط کشاورزان و تعاونگران فعال این حوزه با تأکید بر افزایش آگاهی و در نهایت توجه به ابزارهای حمایتی تولیدکنندگان نیاز به بازبینی دارد.

فهرست منابع

- ابوالحسنی، علی محمد ۱۳۹۳. *نظریه‌های نهادی*. پژوهشکده باقرالعلوم، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- احمدی شادمهری، محمد طاهر. ۱۳۹۲. *تعاون، توسعه منطقه‌ای و دولت*. همایش نقش تعاونی‌ها در توسعه منطقه‌ای. دانشگاه پیام نور تربیت حیدریه.
- آسیابانی، ناصر. کرباسی، علیرضا. ۱۳۹۱. *نقش اقتصاد تعاونی در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت*. دومین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت.
- اطهاری، کمال. ۱۳۹۹. *درآمدی بر سرمشق نوین توسعه کشاورزی و روستایی ایران*. نشر نی.
- افشار، علیرضا. ۱۴۰۰. *آسیب‌شناسی خط‌مشی‌گذاری حوزه تعاون در مرحله تدوین*. فصلنامه علمی مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی. دوره ۱۱، شماره ۴۳ - شماره پیاپی ۲.
- آقامیری، حمیده و رحمانی فضلی، عبدالرضا. ۱۳۹۸. *نگرشی جغرافیایی بر جایگاه جامعه روستایی در تأمین امنیت غذایی*، مطالعه موردی: استان اصفهان. دانشکده علوم زمین دانشگاه شهید بهشتی تهران. (رساله دکترا)
- ایرانی کرمانی، فاطمه. ۱۳۹۴. *بیمه کشاورزی*. انتشارات نور علم.
- امیلی بوید. کارل فولکه. ۱۳۹۷. *سازگاری نهادی (حکمرانی، پیچیدگی و تاب‌آوری اجتماعی - اکولوژیک)*. مترجم: مهدی قربانی. انتشارات دانشگاه تهران.
- انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور. ۱۳۹۷. *تغذیه و توسعه پایدار با تأکید بر نقش زنان و سازمان‌های مردم‌نهاد*. تریبون بحث غذا و تغذیه.
- بذرافشان، جواد و همکاران. ۱۳۹۶. *تحلیل رابطه مدیریت پایدار زمین، عملکرد محصولات کشاورزی و اثرات آن در امنیت غذایی خانوارهای روستایی*. فصلنامه پژوهش‌های روستایی. دوره هشتم. شماره دوم.
- برزگر، صادق. بخشی، امید. حیدری، محمد تقی. ۱۳۹۸. *تبیین پایداری اجتماعی، اقتصادی در شهرهای کوچک با رویکرد توسعه پایدار (نمونه: شهرهای کوچک شمال ایران)*. فصلنامه مجلس و راهبرد. سال بیست و ششم. شماره ۹۷.
- تاجبخش شهربانو. ۱۳۹۷. *مفهوم امنیت انسانی و ابعاد سیاست‌گذارانه آن*. فصلنامه مطالعات راهبردی

- و سیاست‌گذاری عمومی. دوره ۸، شماره ۲۸.
- حسینی زاده. سید محمدعلی. ۱۳۹۱. *از نهادگرایی تا گفتمان (درآمدی بر کاربرد نظریه‌های نهادگرایی در علوم سیاسی)*. فصلنامه علوم سیاسی. سال پانزدهم. شماره ۶۰.
- حسینی. سید صفدر و همکاران. ۱۳۹۴. *شناسایی عوامل مؤثر بر امنیت غذایی خانوارهای شهری و روستایی ایران*. فصلنامه تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران. دوره ۴۶. شماره سه.
- حیدری سرابان. وکیل. ۱۳۹۱. *بررسی عوامل مؤثر بر تشکیل تعاونی‌های تولیدی در مناطق روستایی، مطالعه موردی: استان اردبیل*. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی. سال ششم. شماره ۸۰.
- حیدری سرابان، وکیل. ۱۳۹۷. *تعاون و توسعه روستایی*. انتشارات نور علم.
- دهقان، تورج. محبت فر، یوسف. ۱۳۹۷. *بررسی مکتب نهادگرایی در سیر اندیشه‌های اقتصادی*. فصلنامه اقتصاد. سال ششم. شماره ۵۵.
- شهرام نیا، امیر مسعود. ۱۳۹۷. *نهادگرایی و توسعه*. فصلنامه مطالعات اقتصادی و سیاسی بین‌الملل. دوره اول. شماره اول.
- رزاقی. علی. ۱۳۸۸. *امنیت غذایی از دیدگاه قرآن کریم*. فصلنامه اخلاق پزشکی. سال سوم. شماره نهم.
- شیری، محمد. سام دلیری، کاظم. ۱۴۰۰. *سناریوهای سازمان‌های مردم‌نهاد ایران در افق ده‌ساله آینده*. فصلنامه علمی مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی. دوره ۱۱، شماره ۴۵ - شماره پیاپی ۴۵.
- فاضلی. محمد. ۱۳۹۲. *بررسی مسائل و مشکلات سیاست‌گذاری آب، خاک و امنیت غذایی در ایران*. مرکز بررسی استراتژیک ریاست جمهوری.
- قوام. عبدالعلی. ۱۳۹۱. *اصول سیاست خارجی و سیاست بین‌الملل*. انتشارات سمت.
- کریم. محمدحسین. ۱۳۹۴. *چالش‌های شبکه‌های تعاونی روستایی ایران*. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه. روستایی. سال چهارم. شماره ۳.
- کنشگر جلودار، حسین. ۱۳۹۷. *مکتب نهادگرایی*. پژوهشکده باقرالعلوم، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- طالب. مهدی. ۱۳۹۱. *اصول و اندیشه‌های تعاونی*. انتشارات دانشگاه تهران. چاپ هفتم.

طولابی نژاد، مهرشاد و همکاران. ۱۳۹۶. سازگاری کشاورزان با تغییرات آب‌وهوا و نقش آن در امنیت غذایی خانوارهای روستایی شهرستان پلدختر. فصلنامه مخاطرات محیط طبیعی. سال ششم. شماره ۱۳.

طاهرخانی، مهدی. حیدری سرابان، وکیل. ۱۳۸۳. نقش تعاونی‌های تولیدی در توسعه مناطق روستایی شهرستان مشکین‌شهر. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی. شماره ۴۱.

مصلی نژاد، عباس. (۱۳۹۹). سیاست‌گذاری اقتصاد نهادگرا در ایران (رهیافت‌ها، فرایندها، چالش‌ها). فصلنامه علمی پژوهشی سیاست‌گذاری عمومی. دوره ششم. شماره ۲.

مشهدی احمد. محمود. ۱۳۹۲. معنا و مفهوم نهاد در اقتصاد نهادگرا. فصلنامه پژوهش اقتصادی (رویکرد اسلامی-ایرانی). سال سیزدهم. شماره ۴۸.

متس لیندگرن و هانس بندهلد. ۱۳۹۵. برنامه‌ریزی سناریووار. ترجمه: هاید هادوی. دفتر پژوهش‌های فرهنگی.

مبینی دهکردی. علی. ۱۳۸۴. نگرشی نو به انتخاب بهترین گزینه راهبردی امنیت غذایی جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه. سال سیزدهم. شماره ۵۱.

مهرابی بشیرآبادی. حسین. ۱۳۸۹. آثار سیاست‌های حمایتی بخش کشاورزی بر امنیت غذایی خانوارهای روستایی ایران. فصلنامه اقتصاد و توسعه. سال هجدهم. شماره ۷۰.

نجفی، مریم. ملکشاهی، غلامرضا. لطفی، صدیقه. ۱۳۹۵. بررسی نقش شهرهای نوپا و کوچک در تعادل بخشی سیستم‌های شهری (مطالعه موردی: شهر خسرود پی). فصلنامه آمایش جغرافیای فضا. سال نهم. شماره ۲۱.

نادری، عزت‌الله. سیف نراقی، مریم. ۱۳۹۹. روش تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی. انتشارات ارسباران.

نصرتی، کاظم. ۱۳۹۲. روش‌های کاربردی در پژوهش علمی. انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.

References

- CFS. 2016. sustainable development for food security and nutrition. what roles for livestock. HLPE report. FAO.10. (www.fao.org/cfc/cfc-help)
- (EAT).2014. Institutional architecture for food security policy chance: Cambodia. Enabling agriculture trade. (EAT) project.
- Essie, E.U. (2001). Agricultural sustainability under small-holder farming in Kano, northern Nigeria. Journal of Arid Environments.
- FAO.2017. addressing food security and nutrition in the context of changing rural-urban dynamic: experiences and effective policy approaches with draft decision.committee on world food security forty-fourth session. FAO Report.
- ILO. 2015. Co-operative and the sustainable development goals. International co-operative alliance. Brussels. Belgium. International labor organization.
- Julio.A. Berdegue.2014. inclusive rural – urban linkage. document N (123).RIMISP. Latin American center for rural development. Santiago. Chile.
- N.S. Bondared. 2018. Institutional approach to food security. The European proceedings of social and behavioural sciences. Future academy.ISSN:2357-1330.
- Sheikh. Mom. Cynthia Rosen sewing (USA).2019. Food security. University of Michigan.
- Simon blondeam.2014. Institutional framework for the right to adequate food. FAO report.
- Sukhwani. Vibhas & et al.2019. Enhancing Food Security by Institutionalizing Collaborative Food Alliances in Urban Areas. Sustainability journal, 11, 4103; doi: 10.3390/su11154103. <http://www.mdpi.com/journal/sustainability>.
- Hernandez Rivas. Pablo Ignacio & et al.2021. Dismantling of Institutionalization and State Policies as Guarantors of Food Security in Venezuela: Food Safety Implications. Central University of Venezuela. <https://www.frontiersin.org/journals/sustainable-food-systems#editorial-board>
- Ariffin Masron. Tajul.2020. institution quality and food security.by university of Groningen. on 04/13/20. Re-use and distribution is strictly not permitted, except for Open Access articles.

COPYRIGHTS

2025 by the authors. Published by The National Defense University. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>